

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35.351

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2026.1/03>

Андрушко І. В.

<https://orcid.org/0000-0005-5150-5513>

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ ТА МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЙОГО РОЗВИТКОМ

Стаття присвячена аналізу сутності поняття інформаційного простору України та виокремленню основних механізмів публічного управління його розвитком. Наголошено, що функціонування України як цифрової держави та стрімке зростання значимості інформаційного змісту соціального життя сучасного українського суспільства актуалізують необхідність сучасних підходів до управління таким простором. Зазначено, що в умовах активної фази російської агресії проти України інформаційний простір набув значимості ключової арени гібридної війни. Підкреслено, що питання розвитку інформаційного простору набувають пріоритетного значення в умовах активізації гібридних загроз, оскільки інформаційні атаки та маніпуляції стають інструментами впливу на громадську думку та національну безпеку. Обґрунтовано, що на сучасному етапі функціонування Української держави інформаційний простір набуває значимості не лише цифрового середовища комунікації, а й важливої складової ідентичності суспільства, платформи для розвитку інноваційної культури та соціальних взаємодій.

Зазначено, що дослідження проблематики формування, динаміки та функціонування інформаційного простору представлені в сучасному науковому дискурсі публічного управління низкою вчених. Причому усі вони акцентують свою увагу на багатогранності та динамічності інформації та цифровізації як предметів управлінської діяльності суб'єктів владних повноважень. Наголошено, що вивчення існуючих наукових підходів сприяє кращому розумінню механізмів публічного управління розвитком інформаційного простору та його впливу на соціальну реальність.

Запропоновано авторське визначення понять інформаційного простору України та механізмів публічного управління його розвитком. Окреслено основні механізми у нашому дослідженні.

Наголошено на важливості обов'язкового дотримання цифрових прав людини, врахування цифрового гуманізму та правил нетикету усіма суб'єктами цифрової діяльності.

Ключові слова: цифрова держава, соціальний простір, інформаційна сфера, інформація, соціальні взаємодії, інформаційно-комунікаційно-цифровий простір, інформаційні відносини.

Постановка проблеми. Функціонування України як цифрової держави та стрімке зростання значення інформаційного змісту соціального життя сучасного українського суспільства актуалізують дослідження проблематики інформаційного простору (далі – ІП) в цілому та механізмів публічного управління його розвитком зокрема. Це необхідно для подальшого адекватного й динамічного поступу України як сучасної цифрової держави соціального розвитку та активізації підходів до діяльності органів публічної влади з урахуванням

специфіки ІП та його позиціонування у соціальному просторі країни.

В умовах активної фази російської агресії проти України ІП набув значимості ключової арени гібридної війни, на якій дезінформаційні та маніпулятивні кампанії стали одним з основних інструментів зовнішнього та внутрішнього впливу на державу. Саме тому ми вважаємо, що питання розвитку ІП набувають пріоритетного значення в умовах активізації гібридних загроз, коли інформаційні атаки та маніпуляції стають

інструментами впливу на громадську думку та національну безпеку.

У зв'язку з цим, на нашу думку, на сучасному етапі функціонування Української держави ІІІ набуває, крім цього, значимості не лише цифрового середовища комунікації, а й важливої складової ідентичності суспільства, платформи для розвитку інноваційної культури та соціальних взаємодій. Таке розуміння свідчить про значущість такого простору. Це дозволяє виявити глибинні соціокультурні детермінанти управлінських рішень та формування суспільної свідомості. Такий підхід сприяє розумінню основних механізмів публічного управління розвитком ІІІ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз джерельної бази засвідчив, що проблематика ІІІ є предметом досліджень значної кількості науковців. Такий науковий інтерес свідчить не лише про її своєчасність та актуальність, а й складність і багатовимірність цього простору. Це пояснюється, передусім, тим, що інформація не лише об'єднує суспільство, а й створює нові виклики, на які суб'єкти інформаційної діяльності зобов'язані пропонувати не лише адекватні та своєчасні, а й ефективні та результативні рішення та дії.

Серед сучасних науковців, що досліджують проблематику ІІІ варто відзначити О. Ю. Барковську, А. Б. Добровольську, К. А. Дубняка, О. Г. Злобіну, О. К. Міхеєву, А. О. Петренко-Лисак, О. М. Селезнєву, Є. П. Семенюка, М. Слюсаревського, О. М. Солодку, О. В. Тищенко, М. Шевченко, В. Я. Яковенка.

Постановка завдання. Мета статті полягає у формулюванні авторського визначення поняття інформаційного простору України і на цій основі окреслити основні механізми публічного управління його розвитком.

Виклад основного матеріалу. Сучасний ІІІ України постає як комплексна система, яка володіє національно-специфічними способами побудови та об'єднує національні інформаційні ресурси, інфраструктуру та засоби взаємодії у форматі «громадяни – суспільство – держава», охоплює усі текстові, аудіо- та відеоповідомлення, що поширюються у межах країни та спрямовуються на реалізацію інформаційної незалежності та суверенітету, захист від маніпуляцій шляхом забезпечення процесів збору, обробки, передачі та зберігання інформації; складова соціального простору з притаманними властивостями, які визначають його вплив на перебіг найважливіших соціально-політичних процесів і певним чином визначають

напрями суспільного розвитку; простір, у якому використовується та зберігається інформація про суспільство в усіх проявах його життєдіяльності; сукупність інформації, що циркулює в процесі соціальних комунікацій та взаємодій; динамічне і структуроване середовище.

ІІІ України являє собою середовище, де інформація створюється різними категоріями суб'єктів – як вітчизняними, так і зарубіжними, передається через комунікаційні канали до реципієнтів та інтерпретується ними. Така інтерпретація може відбуватися як цілеспрямовано, під впливом власників комунікаційних каналів, так і на підсвідомому рівні. Цей простір не обмежується державними кордонами України та формується всередині країни на різних рівнях: від місцевого до національного. Однак, його наповнення також зазнає впливу з боку зовнішніх акторів.

Виявлено ключову відмінність між поняттями «національний інформаційний простір» і «інформаційний простір України», якою постає характер впливу на сам простір. У першому випадку акцент робиться на задекларованих важелях впливу, які використовують органи влади. Натомість у другому – на реальних механізмах впливу інших учасників через різноманітні інформаційні канали. Причому поняття «інформаційний простір України» підкреслює часткову або повну відсутність контролю з боку державних інституцій над інформаційним середовищем країни.

В умовах російської війни «національний інформаційний простір по своїй важливості посідає друге місце після державної незалежності. Якщо держава не забезпечує використання свого інформаційного поля в інтересах саме держави та її громадян, то її інформаційний простір буде використаний проти неї самої» [1, с. 242].

Саме тому ІІІ України доцільно, на нашу думку, розглядати як сукупність кількох інформаційних полів, які взаємопов'язані та взаємодіють між собою. Ними є: інформаційний компонент територіальних громад і місцевих територій; інформаційне поле регіонів і великих міст; офіційний дискурс органів державної влади на центральному рівні; поле впливу геополітичних суб'єктів та закордонних акторів.

Публічне управління розвитком інформаційним простором має ґрунтуватися на системному підході, що поєднує інституційні, нормативно-правові, технологічні та соціогуманітарні аспекти. При цьому, на нашу думку, важливо, щоб держава виступала не лише регулятором, а й активним учасником розвитку цифрової культури, ство-

рення інноваційних рішень та формування довіри до інформаційних платформ, що сприятиме зміцненню національної безпеки, підвищенню конкурентоспроможності країни та розвитку демократичних засад у суспільстві [2, с. 15].

У цьому контексті важливо, щоб держава здійснювала адекватний вплив на ІІ. Це пояснюється тим, що оскільки на сучасному етапі свого функціонування сучасна Українська держава має стати найбільш структурованою, організованою та адаптованою для управління найважливішими соціальними процесами, вона зобов'язана відігравати роль взаємозацікавленого координатора у її взаємовідносинах та взаємодіях з громадянським суспільством, ринковою економікою та усіма іншими зацікавленими суб'єктами.

У нашому дослідженні ми вважаємо, що в сучасних умовах ІІ України доцільно визначити як інформаційно-комунікативно-цифровий простір, що формує свої кордони, забезпечує автономію та виконує специфічні функції в житті суспільства, сприяє його адаптації до мінливих реалій сучасного світу й адекватно реагує на виклики глобалізації, одночасно поєднує в собі характеристики комунікативного та інформаційного полів, функціонує за законами соціальної комунікації й сучасної культури, обумовлюється створенням, збиранням, одержанням, зберіганням, використанням, поширенням, охороною та захистом інформації, на яку поширюється юрисдикція України; підтримується функціонуванням національної інформаційної інфраструктури; забезпечує інформаційний суверенітет країни.

Таке визначення дає нам можливість поєднати три обов'язкові компоненти інформаційного простору України, якими є: інформація, комунікативні взаємодії та цифрові технології.

ІІ набуває, крім цього, значимості не лише технічного середовища комунікації, а й важливої складової ідентичності суспільства, платформи для розвитку інноваційної культури та соціальних взаємодій. Завдяки цьому ІІ має, на нашу думку, стати простором взаємозацікавлених соціальних інформаційних комунікацій.

Інформаційна сфера, як ширше поняття ніж ІІ, визначається як сукупність інформації та інформаційних ресурсів, інформаційної інфраструктури, суб'єктів, що здійснюють оборот інформації, тобто її створення, поширення (передавання), зберігання, використання та знищення, та забезпечують цей оборот, суспільних відносин, які при цьому виникають, системи її правового забезпечення, а також інституційної

системи державного управління та регулювання цієї сферою [3, с. 14].

Ми поділяємо думку науковців, які під механізмами публічного управління розвитком ІІ України розуміють систему засобів, інструментів та методів, використання яких дозволяє державі, в особі органів публічної влади, здійснювати вплив на створення, функціонування та захист інформаційного середовища з метою досягнення стратегічних цілей, забезпечення національної безпеки, розвитку інформаційного суспільства, підтримки інформаційних соціальних взаємодій шляхом регулювання інформаційної діяльності, впровадження цифрових технологій та управління інформаційними потоками.

Виходячи із запропонованого визначення, ми вважаємо основними низку механізмів публічного управління розвитком ІІ України. Ними є:

- Нормативно-правові механізми, що являють собою поєднання низки динамічних та взаємопов'язаних елементів, якими є:

- нормативно-правова база. Її своєчасність та адекватність безпосередньо впливає не лише на удосконалення, а й на розвиток чинного законодавства з метою регулювання діяльності засобів масової комунікації, розширення доступу громадян до публічної інформації, посилення захисту персональних даних;

- стратегічні документи. Причому вони мають знаходити відображення не лише у розробці, а й реалізації пріоритетних державних стратегій і програм для забезпечення розвитку інформаційного суспільства, подальшої цифровізації, розширення інформаційної сфери та розвитку ІІ;

- регуляторні органи. Їхнє створення та функціонування має безпосередньо підпорядковуватися основній меті, яка полягає у професійному, ефективному та результативному регулюванні усіх процесів в інформаційній сфері.

- Інформаційно-комунікаційні механізми необхідно визначати як систему взаємообумовлених та взаємо поєднаних елементів, якими є:

- електронне урядування, що передбачає активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в роботу органів публічної влади з метою не лише забезпечення, а й посилення прозорості, ефективності й результативності їхньої діяльності та надання громадянам чіткого доступу до отримання якісних публічних послуг шляхом використання онлайн-платформ та інших сучасних інструментів;

- електронна демократія, спрямована на максимально ефективно та результативно впрова-

дження інформаційно-комунікаційних технологій з метою широкого та зацікавленого залучення громадян до процесу прийняття важливих державних рішень шляхом проведення онлайн-опитувань, використання електронних петицій та проведення консультацій з громадськістю;

– кіберзахист, що передбачає створення та постійний розвиток систем захисту критичної інформаційної інфраструктури від кібератак; запровадження та поширення обов'язкових правил інформаційної гігієни серед населення; підвищення рівня і, як результат, гарантування кібербезпеки.

• Механізми взаємодії з громадянським суспільством постають нині пріоритетними в контексті подальшого розвитку інформаційного поля. Саме тому під такими механізмами ми розуміємо низку пріоритетних складових, якими у нашому дослідженні є:

– діалог з громадськістю. Причому його характерними ознаками має стати відкритість, взаємо зацікавленість, своєчасність та доречність. Це пояснюється тим, що підготовка, проведення консультацій та обговорень із потенційними зацікавленими сторонами, тобто експертами, громадянами та громадськими організаціями сприяє їх широкому залученню до формування державної інформаційної політики;

– інформаційна просвіта, що спрямована на підвищення рівня медіаграмотності та цифрових навичок громадян шляхом реалізації освітніх програм, тренінгів, семінарів тощо;

– контролювання та моніторинг. Ці процеси передбачають забезпечення та надання громадськості реальних можливостей для здійснення контролю та моніторингу діяльності органів публічного управління у сфері інформації.

Такий підхід актуалізує необхідність та відповідальність дотримання основних принципів інформаційних відносин. Ними ми вважаємо: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повноту інформації; свобода вираження поглядів і переконань; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в особисте та сімейне життя.

Застосування виділених нами механізмів передбачає обов'язкове дотримання цифрових прав людини. Під ними ми розуміємо окрему групу прав людини, що пов'язані з їх використанням та/або реалізацією в інтернеті, зокрема:

1) право на доступ до інтернету. Воно полягає у праві кожної людини на рівний доступ і використання вільного та безпечного Інтернету;

2) свобода вільно висловлювати свої погляди, шукати, отримувати та поширювати інформацію онлайн;

3) право на приватність і захист персональних даних. Кожна людина має право на приватність онлайн та захист персональних даних в Інтернеті (соціальних мережах, у заповненні Google-форм тощо);

4) право на свободу та особисту безпеку онлайн. Реалізація цього права потребує механізму захисту від протиправних дій, тобто певні державні гарантії захисту від фізичного та психологічного насильства чи домагань, мови нетерпимості, нетолерантності та ворожнечі, дискримінації в онлайн-середовищі; держава має сприяти розвитку та функціонуванню безпечних Інтернет-технологій;

5) право на мирні зібрання, асоціації та/або використання електронних інструментів демократії. Воно означає, що люди повинні мати свободу об'єднання та використовувати будь-які сервіси, вебсайти чи застосунки для створення, приєднання, мобілізації та участі в соціальних групах та асоціаціях;

6) право на цифрове самовизначення, або право відключатися від онлайн, або бути забутим в онлайн. Тобто людина як користувач у системі (соціальній мережі, форумі, онлайн-обговоренні) вправі сама, на власний розсуд визначити ім'я (ідентифікатор) або іншу апріорну інформацію про неї, яку вона буде використовувати в системі.

Надзвичайної актуальності в контексті застосування механізмів публічного управління розвитком ІІ постає цифровий гуманізм. Під цим терміном ми розуміємо:

– концепцію, що визнає важливість поєднання цифрового прогресу з гуманістичними цінностями, захищає права та гідність людини в цифровому світі, сприяє розвитку цифрової культури та використанню цифрових технологій для покращення якості життя;

– результат зближення складної культурної спадщини і техніки України, яка стала безпрецедентним місцем спілкування;

– поєднання двох основних аспектів: цифрові технології та гуманістичні цінності;

– концепцію, яка визнає важливість поєднання цифрового гуманізму у контексті глобальних викликів технологічного прогресу з людськими

потребами та цінностями, для того, щоб технології служили для покращення якості життя та добробуту людей, а не лише для досягнення технічних чи економічних цілей;

– важливість створення технологій, які враховують потреби та інтереси людей, і не порушують їхні права та свободи;

– етичну розробку та використання технологій, захист приватності та безпеки даних, забезпечення доступності та інклюзивності цифрових продуктів та послуг для всіх користувачів, а також створення сприятливого та емпатичного цифрового середовища.

Надзвичайної актуальності набуває нині нетикет, тобто мережевий етикет або інтернет-етикет, тобто сукупність правил поведінки, спілкування та традицій, прийнятих у віртуальному просторі. При цьому необхідно розуміти, що мова йде не просто про набір правил, а про основу для адекватного, відповідального та конструктивного спілкування у цифровому світі; норми, що регулюють спілкування онлайн, які допомагають підтримувати ввічливість, уникати непорозумінь та конфліктів; загальні правила етикету, так і специфічні для різних інтернет-спільнот з урахуванням особливості цифрової комунікації. Виділяють низку ключових правил нетикету:

– Повага до інших: пам'ятати, що за екраном перебуває людина, тому ставитися до неї потрібно з повагою, уникаючи образ та критики особистості.

– Дотримання стандартів: поводитися в інтернеті так само, як і в реальному житті, дотримуючись стандартів ввічливості.

– Повага до часу та можливостей інших: перш ніж надсилати повідомлення чи листа, подумати, чи є це дійсно необхідним, щоб не витратити чужий час.

– Гідність і відповідальність: зважати на зміст написаного і намагатися зберігати гідність.

– Повага до приватності: не розголошувати чуже приватне листування.

– Уникнення конфліктів: не розпалювати суперечки та намагатися уникати конфліктів.

Висновки. Проведений аналіз дозволив сформулювати низку висновків, досягти поставленої мети. Завдяки цьому нами запропоновано авторське визначення поняття інформаційного простору України і на цій основі окреслено основні механізми публічного управління його розвитком.

Також визначено напрями подальших наукових розвідок піднятої у статті тематики. Ними, на нашу думку, є: аналіз окреслених механізмів публічного управління розвитком інформаційного простору України.

Список літератури:

1. Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека. К.: Нора-Друк, 2006. 320 с.
2. Андрушко І. Публічне управління розвитком інформаційного простору України: вектори розвитку, стратегічні пріоритети. *Публічно-управлінські та цифрові практики*. 2025, Вип. 2(5). С. 9–18.
3. Баранов О. А. Теоретико-методологічні основи правового забезпечення інформаційної сфери України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2015. 40 с.

Andrushko I. V. INFORMATION SPACE OF UKRAINE AND MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF ITS DEVELOPMENT

The article is devoted to the analysis of the essence of the concept of the information space of Ukraine and the identification of the main mechanisms of public administration of its development. It is emphasized that the functioning of Ukraine as a digital state and the rapid growth in the importance of the information content of the social life of modern Ukrainian society actualize the need for modern approaches to administration such a space. It is noted that in the conditions of the active phase of Russian aggression against Ukraine, the information space has acquired the importance of a key arena of hybrid warfare. It is emphasized that issues of information space development are gaining priority in the context of the intensification of hybrid threats, as information attacks and manipulations become tools for influencing public opinion and national security. It is substantiated that at the current stage of the functioning of the Ukrainian state, the information space is gaining importance not only as a digital communication environment, but also as an important component of the identity of society, a platform for the development of innovative culture and social interactions.

It is noted that research into the issues of formation, dynamics and functioning of the information space is presented in the modern scientific discourse of public administration by a number of scientists. Moreover, all of them focus on the multifaceted nature and dynamism of information and digitalization as subjects of managerial activity of subjects of power. It is emphasized that the study of existing scientific approaches contributes to a better understanding of the mechanisms of public administration of the development of the information space and its impact on social reality.

The author proposes a definition of the concepts of the information space of Ukraine and the mechanisms of public administration of its development. The main such mechanisms are outlined in our study.

The importance of mandatory compliance with digital human rights, taking into account digital humanism and netiquette rules by all subjects of digital activity was emphasized.

Keywords: *digital state, social space, information sphere, information, social interactions, information-communication-digital space, information relations.*

Дата першого надходження статті до видання: 27.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 04.05.2026